

САНА ОЛОХ

Х а н ы а т
1931 оыл алтынны
15 нүпүттэн тахоар

ССКП ЧУРАПЧЫТААБЫ РАЙНОМУН УОННА НАРОДНАЯ
ДЕПУТАТТАР ОРОЙУОННААБЫ СОВЕТТАРЫН ОРГАНА

№ 118 (5629)

1981 оыл. Алтынны ый 3 күнэ
СУБУОТА

Сыаната
2 харчы

ССКП обкома уонна Саха АССР
Министрдарин Совета быйылгы
ураты ыарахан балаһыанньалаах
кыстыгы тэрээһиннээхтик
атаарыны бары партийнай,
советскай уонна тыа хаһаайысты-
баннай органнар, профсоюзнай
уонна комсомольскай тэрилтэлэр
иниилэригэр сүрүн соругунан
туруордулар.

КЫСТЫК КЭМИГЭР — ЭТИ ЭЛБЭТИЭБИҥ, ҮҮТҮ ҮКСЭТИЭБИҥ!

ССКП обкомугар, Саха АССР Министрдарин Советыгар

ССКП обкома уонна Саха АССР Министрдарин
Совета 1981—1982 сыллардаах кыстыгы тэрээһин-
нээхтик атаарыыга уонна кыһынны кэмгэ сүөһүт-
тэн ылымнар бородууксуйаны элбэтэргэ республика
партийнай, советскай уонна тыа хаһаайыстыбаннай
органнарын соруктарын туһунан уураабы ылым-
нылар.

Уураааха тыа сиригэр үлэ-
тинтэрин бэйэлэрин харыс-
таммат үлэлэринэн уонна
бүтүтүн общественность
активнай көмөгүнэн об-
щественнай сүөһү 1980—
1981 сыллаах кыстыгы
ситиһиниэхтик атаарар
инин социалистическай
куоталаһыга үрдүк көр-
дөрүүлэр ситиһилиннэ-
рээ бэлэттэнэр.

ССКП обкома уонна
Саха АССР Министрда-
рин Совета сүөһү аһылы-
га ситэтэ суохтук бэлэм-
нэмнэтинэн уонна хаачыс-
тыбата мөлтөөбүнэн бы-
ылгы кыстык ураты ыа-
рахан балаһыанньалаадын
бэлэттэннэлэр. Партийнай,
советскай, тыа хаһаайыс-
тыбаннай органнар, рес-
публика бары үлэтинтэ-
рин сүрүн болдомтолорун
оноуоха туһайаллар. Ба-
лабан ыйын 21 күнүнээ
си туругунан Саха АССР
Тыатын хаһаайыстыба-
тын министерствотын со-
хозтара оттоһун былаан-
ны баара эрэ 76, сиилэ-
лэни — 81, от мээкитин
— 75 бырыһыан толорду-
лар.

Ол үрдүнэн үгүс оро-
йуоннардаах быылгы кыс-
тыкка бэлэмнэнии мөлтө-
хтүк ытыллар. Ула-
хан хаалыһылар сүөһү ту-
тууларын, кормокухыла-
ры, кормоцехтары өрө-
мүөннэһиннэ таһаары-
лыннылар. Сүөһү сана
тутууларын үлэҕэ киллэ-
рин тохтор кутталга нил-
лэрилиннэ. 6520 сүөһү
нирэр 31 объектан
1450 сүөһү нирэр биэс
объекта эрэ үлэҕэ киллэ-

риллинэ. Госкомсельхоз-
техника сүөһү сана ту-
тууларын комплекция-
тын болдохторун то-
дор, фермаларга ыарахан
үлэлэри механизациялаа-
һын былааннарын толор-
бот.

Партийнай тэрилтэлэр,
олохтоох Советтар, хаһа-
йыстыбалар салайааччы-
лара фермалары сүөһү
нитэччилэр надрдарынан
хааччылыны, кинилэр
үлэлэрин уонна олохто-
рун усулуобуйатын ту-
сарыны ситэтэ суохтук
кыталлар.

Итилэри бэлэттэн ту-
ран, ССКП обкома уонна
Саха АССР Министрда-
рин Совета 1981—1982
сыллардаах кыстыгы тэ-
рээһиннээхтик атаарыыга
уонна кыстык кэмгэр
сүөһүтүн ылымнар боро-
дуунталары элбэтэргэ у-
һаайылыбыт уураабы
ылымнылар.

Уураааха быылгы ыа-
рахан кыстыгы тэрээһин-
нээхтик атаарыы бары
партийнай, советскай уон-
на тыа хаһаайыстыбаннай
органнар, профсоюзнай
уонна комсомольскай тэ-
рилтэлэр сүрүн сорукта-
рынан туруорулар. Бу
улахан өлбүртөөх хам-
пааннааһы атаарыыга рес-
публика бары предприя-
тиелара, тэрилтэлэрэ уон-
на учурдешелара ак-
тивнай кыттыһы ылым-
таахтар. Кинилэр сүрүн
күүстэрэ эти, үүтү, (сы-
мыгы, госуларствова
атымлааһын 1981 сыллаах
уонна 1982 сыл бастаан
кварталлаады былаанна-

рын уонна эбэһэтэли-
бэлэрин толорууну хаач-
чылыыга, былааннаах
сүөһүнү нитиһэ уонна
кыстык кэмгэр сүөһүт-
тэн ылымнар бородуукта-
лары элбэтэргэ, аһылык
бары көрүмүрүн кө-
дүүстээхтик туһаныыга,
кормоцехтар уонна кор-
мокухиялар тохтоло суох
үлэлээһиннэрин хааччы-
лыыга туһайыллыахтаах.
Уһулучу болдомтону,
кыстыгы ситиһиниэхтик
атаарыы биир эбэһэтэли-
нэй усулуобуйатын уонна
тинибэт аһылыгы толоруу
резерватин курдук сыана-
лаан туран, аһылык кы-
һынны көрүмүрүн аас-
лыт сыллардаады лаппа
элбэхтик бэлэмниргэ уу-
руллуохтаах.

Тыа хаһаайыстыбатын
министерствота, ССКП
райкомнара, горкомнара
уонна райгорисполкомнар
соруудахтанылар:

— кыстыкка бэлэмнэ-
ниһэ бу уураааха мыйы-
лыбыт нитэһэтэри туора-
тан туран, сүөһүтүн
ылымнар бородуунтала-
ры, төрүөх ылымтын эл-
бэтэниһэ, сүөһү туһата
суохолуутун аһылыгыга,
ынах сүөһү, сылгы уонна
свиноводство былааннаах ах-
сааннарын нитиһэ үлэ-
ни күүһүрдэллэригэр;

— сүөһүнү сайыллы-
тан кыстыкка киллэриһэ
таһаарыллыбыт нитэһэ-
ри туоратар аһылыгыла-
бат дьаһаллары ылымла-
рыгар уонна сүөһүнү
бөрт түргэник кыстыкка
киллэрэллэригэр;

— сүөһү дороххой
аһылыгын бэлэмнээһин
хаар халыһыар диэри
салбаан ымытарга, мууһу
үрдүнэн ходоуну тэри-
һэргэ;

— сүөһүгэ аһылыгы

дэлэйдик, бэлэмнээн эрэ
баран биэрэргэ, аһылыгы
ороскуоттааһынна уонна
сүөһүнү уунан быыстапа
суох хааччылыыга конту-
руолу олохтуурга;

— улахан болдомтону
сылгы нитиһин былаан-
нын хайаан да толорууга
уураага, убаһалары нйэ-
лэригэр кэмгэр араа-
ларга, сылгыга сон боу-
лар аһылыгы биэрэргэ.

Саха АССР Тыатын
хаһаайыстыбатын минис-
терствота, БИСЛКС обко-
ма фермалары кадрдары-
нан толоруу хааччылыах-
таахтар, эдэр сүөһү нит-
тэччилэри үлэ кымыла-
рыгар үөрэттиһэ маасса-
бай үөрэхтээһин 30 ос-
куола-фермаларын тари-
физтээхтэр, итиннэ фер-
малар тустарынан бала-
һыаннааһы оҕорон, кини-
лэр үлэлэри көдүүстээх
буолуутун ситиһиниэхтээ-
хтар. Сүөһү нитэччилэр
үлэлэр уонна оҕорор
усулуобуйаларын туспа-
рыһа дьаһаллары
ылымтаахтар.

Госплан-холбохун эбэ-
һиниһэ:

— сүөһү үөрүн сайы-
нары үлэтин туспарар-
га, искусственной симу-
ляциһи пууварна кыһын
быһа тохтоло суох үлэ-
лиилэрин тэрийэргэ.

«Якутсельстрой» уп-
равление, «Якутколхоз-
строй» холбохун, Тыа ха-
һаайыстыбатын минис-
терствота, Госкомсельхоз-
техника сүөһү нитэр объек-
тар үлэҕэ киллэрэллэ-
рин тохтуутун таһаарал-
ларыгар уонна былаан-
нан көрүлүбүт сүөһү ту-
тууларын нитиһэ кормо-
цехтары саамай кылгас
болдоххо үлэҕэ киллэ-
рини хааччыалларыгар
эбэһиниһэниһэр. ССКП
райкомнара, райгориспол-
комнар сүөһү тутууларын
уонна кормоцехтары ту-
тууну кытаанан конту-
руолга ылымтаахтар, тыа
хаһаайыстыбатын произ-
водственной кыамталарын

хайаан да үлэҕэ киллэ-
ринтэ эбни күүһү уонна
материальнай-технической
ресурсалары туһаныыга
дьаһаллары ылымтаах-
тар.

Госкомсельхозтехника
хаһаайыстыбаларга меха-
низмдары, оборудование-
ны, матырыйалларын, ин-
женердары, санпаас чаас-
тары сүөһү кыстыгы
үчүгэйдик тэрийиһэ сон
буоларынан тирдэр дьа-
һаллары ылымтаах.

Уоскуоттук ыарахаттары
учуоттаан шедтээх про-
мышленнай, тутар, тис-
портнай уонна да атын
предприятиялар итиннэ
тарилтэлэр салайааччыла-
ры общественнай сүөһү
кыстыгыгар, ордук эбни
аһылыктары бэлэмнэ-
һиннэ, кормоцехтары
уонна кормокухиялары
тутууга, фермалары ме-
ханизациялааһыга уон-
на электрификациялаа-
һынна, Саха АССР Ми-
нистрдарин Совета тир-
дэбит соруудаһынан аһы-
лыктары таһыыга саамай
активнай кыттыһы
дьаһалларыгар эбэһини-
һэниһэ.

ССКП райкомнара, гор-
комнара, райгорисполком-
нар эбэһиниһэниһэр:

— эбни аһылыктары
сорутоупкалааһынна, сүө-
һү кыстыгыр тутууларын
бэлэмнээһиннэ уонна өрө-
мүөннэһиннэ маассабай
сорутоунуунтары уонна
бескыһыанньыктары тари-
һэргэ;

— партийнай тэрилтэ-
ларга отчуоттуур-быыбар-
даар муһунахтар ылым-
маларынан эбэһэтээн
хас биирдии коммунист
сүөһү кыстыгыр нитэтэ
чопчу быһаарыллыахтаах,
оройуоннар наниһэрттэн
уонна бөһүөлэктэртэн
коммунистары, комсомо-
лецтары уонна бастык
үлэтинтэри сүөһү нити-
һэргэ ымытарга;

— райгорисполкомнар
сүөһүнү туттарыы гра-
фиктарын бигэрэтээх-

тээхтэр, мискомхозпро-
мройуоннардаагы конту-
раларыгар тутуллабыт,
сүөһүнү аһылыгынан
хааччылыыга уонна сүө-
һүнү оҕорүүгэ үлэни-
илиннэн номонү оҕоруох-
таахтар.

Саха АССР Тыатын
хаһаайыстыбатын минис-
терствота, ССКП райком-
нара, горкомнара, райгор-
исполкомнар салайааччы-
лара, народнай депутат-
тар олохтоох Советтара,
тыа хаһаайыстыбатын
үлэтинтэрин профсоюзун
эбэһэ хас биирдии сов-
хозка, отделениега, үлэ
коллективтарыгар сүөһү
бородуунтатын элбэтэр,
былааннары толоруу уон-
на аһаар инин хамса-
тылылаах социалистичес-
кай куоталаһыны нитэ-
дэһимниэхтик тэни-
тээхтээхтэр. Бастыкнар
ситиһилиһэр уонна опы-
тарын нитиһиһэ пропаган-
далыахха.

Автотранспортнай ун-
равление, Госкомсельхоз-
техника комбинорун, вер-
нофураһы, оту, соломоһу,
таһылы Саха АССР Ми-
нистрдарин Совета тир-
дэбит соруудаһынан то-
рууну хааччылыахтаах-
тар.

Саха АССР народнай
контуролун комитетта об-
щественнай сүөһү кысты-
гын хаамытын, аһылы-
гы кэмчиилээн көдүү-
стээхтик туһаныыны, кор-
мокухиялар уонна кормо-
цехтар тохтоло суох үр-
дүк таһаарылыахтык
үлэлээһиннэрин утуһунаах-
тык бөрбөрүлээһинин
тэрийиэхтээх.

ССКП обкома уонна
Саха АССР Министрда-
рин Совета 1981—1982
сс. кыстыкка сүөһүтүн
ылымнар бородууксуйаны
оҕорууну уонна сорутоуп-
калааһыны элбэтэр инин
сүөһү нитэччилэр рес-
публикатаагы социалисти-
ческай куоталаһыларын
усулуобуйатын бигэрэт-
тикэр.

1981—1982 сс. кыстыкка республикатаагы социалистическай куоталаһыны

ССКП обкома, Саха АССР
Министрдарин Совета, ИССУОС
уонна БИСЛКС обкома общес-
твеннай сүөһү кыстыгы тэ-
рээһиннээхтик атаарыыга, сүө-
һүтүн ылымнар бородуунтала-
ры оҕорууну уонна сорутоуп-
калааһыны элбэтэргэ былаан-
наах соруудахтары уонна ылы-
мылыбыт эбэһэтэлиһиттэлэрэ
ситиһиниэхтик толорууга уһу-
лучу улахан суолтаны биэрэн
уонна тыа сиригэр үлэтинтэ-
ре республика юбилейин досто-
йнайдык көрсөр инин инициати-
валарын өйөөн оройуоннар, ха-
һаайыстыбалар социалистичес-
кай куоталаһыларын усулуо-
булатын бигэрэттэлэр.

У С У Л У О Б У Й А Т А

Республика аһылда-һимати-
ческай усулуобуйатын учуот-
таан үс зона тэрийиннэ. Ви-
һига оройуонмут, уруксукун
курдук, бастаан зонада киирдэ.
Оройуоннар итиннэ хаһа-
йыстыбалар социалистическай
куоталаһыны кыайылыахтары-
нан аабылыахтара:

— эти уонна үүтү атымлаа-
һын былааннарын толорууга
саамай үрдүк көрдөрүүтү си-
һиллэтэр, онус пилететта сыл-
дарын орто көрдөрүүтүтүн
ынах сүөһү уонна сылгы ах-
саанын элбэһиттэр уонна үүт,
ат оҕорууларын үрдэппиттэр.

— хаачыстыбатын учуоттаан
туран, биир ынахтан саамай
элбэх үүтү ыһыны уонна биир
ымаат сүөһү саамай үрдүк
эбэллэтин ситиһиттэр, тө-
рүүр таһы сүөһүнү сиилээ-
һин уонна саптарыы графиктын
толорууну хааччылыттар, сүө-
һү туһата суох олүүтүн аһылы-
гыттан сарбыһыттар;

— эбни аһылыктары бэлэм-
нээһин графиктын толорбуттар.
Оройуоннар уонна хаһаайыс-
тыбалар сүөһү кыстыгыр социа-
листическай куоталаһыларын
түмүгэ иварталга биирдэ оҕо-
буллар. Онно кыайылыахтарга

оройуоннардаах — 1, хаһаайыс-
тыбалардаах — 2 мистэ олохтоһор.

Социалистическай куотала-
һыны ылайылыахтарын коду-
лэһиннэ оройуоннардаах ССКП
обкомун, Саха АССР Министр-
дарин Советын, ИССУОС уон-
на БИСЛКС обкомун юбөрүл-
лэ сымдар Кыһыл аһаахта,
хаһаайыстыбаларга — Саха
АССР Тыатын хаһаайыстыба-
тын министерствотын уонна
тыа хаһаайыстыбатын үлэни-
тарин профсоюзун обкомун ю-
бөрүлэ сымдар Кыһыл аһа-
мата олохтоһулар.

Бүтэһинтээх түмүккэ специа-
листары уонна рабочайдары ко-
дулүүргэ хас биирдии хаһа-
йыстыбада министр фондуттай
1000 солкуобай харчынан би-
риэһэй уонна үс «Мосвич»
автомобиль, биир «Урал», биир
«Юнтер» автоцикллар фонда-
ра барыллар.

Куоталаһыны кыайылыах-
та оройуоннар уонна хаһаайыс-
тыбалар «Кыһыл» уонна «Со-
циалистическай Якутия» ха-
һаахтар страницаларыгар Бо-
чуот дуоскатыгар таһаарыллал-
лар. Бүтэһин түмүгүнэн ыла-
һылаах хаһаайыстыбалар са-
лайааччылара юбилейнай үө-
рүүлэргэ ымырыллылар.

ҮҮНЭР КӨЛҮӨНЭ ҮТҮӨ КЭСКИЛИН ТҮСТЭЭЧЧИЛЭР

ЗБЗРДЭЛИИБИТ!

Үөрэнгэччилэр Үөрэнгэ уонга иттигэ ситиһилэрин иһин биһиги оройуонмут гүүрт учууталыгар «РСФСР норуотун үөрэҕиритин туйгуна» бочуоттаах аат иһэриллиһэ.

Чечебутов Дмитрий Павловичка — Хатылы орто оскуолатын директоруыгар, **Игнатъева Вера Трофимовнаа** — Мугудай орто оскуолатын начальнай кызаастарын учууталыгар, **Обоева Аксинья Осиповнаа** — Чурапчы ааыс кылаастаах оскуолатын нуучча тыаыгар уонна литературатыгар учууталыгар, **Чичигинарова Мария Ивановнаа** — үөрөх оройуоннааы салаатын инспекторуыгар.

Үөрэх оройуоннаады
салаата үрдүк ааты
ылбыт оройуон чулуу
учууталларын үлэ
ситиһиэлэринэн уонна
Учуутал күпүнэн
истинник эбэрде
диир Үүнэр келүөнэ
ни коммунизм сырдык
идеалларыгар, совет
скай Ийэ сиргэ туһа
лаах дьон гына үөрэ
тин-интин улахан эй
гэтигэр өссө күүрэни
нээх айымньылаах үлэ
ни, тус олохторугар
дьол-соргуну багарар

ОБОЛОРО УЛАХАН ДОБОРДОР О

1971 сэл күнүн Ар-
аах абас кылаастаах
уолатыгар Михаил По-
севич Макаров дирек-
тынан ананан кэлбиги.
Оччолорго интернат са-
ныа кэспүтэ, он-
ууларга мебель наа-
уулбута. Директор т-
бэйэтин иликтинэн он-
он сотору остуолла-
аахпостор баар буолу-
гара, бэл душ оҥорул-
бута. Оёолор уһанал-
ыгар мастерской аһы-
ыбыта. Бэйэтэ идэтин
нолог буолан оёол-
йылланы, сирэ тапта-
лааталларыгар бол-
отун уурбута. Учуут-
лары, үөрэнээччилэри
көһөһүннэрэн пришко-
най учаастагы тэрийбэ-
Оёолор урут кинигэ-
эрэ көрөн билэр астар-
манна бүөбүйдээн бэйэ-
рүүннэрэр буолбутта.
Юннаггар бэрт үчү-
көрдөрүүнү ситибэн «А-
теке» пионерскай лаа-
га сынныана бараар бос-
путевканын наһараадал-
ытара.

Михаил Петрович
рэнэр кабинеты тэрий
гэ ордук утумнаах
үлэлиир. Кабинет ты
наах мункуга кийи
болжототун тардар.
тойу, турганы, куобар
кустары, о. д. а. кы
лары, көтөрдөрү үө
нөччилөр бэйэлэрэ
рөллөр-харайаллар. Ар
чуучулалар, үрөтө
туттуллар көмө маты
баалдар — бары оёло
абылбаны таптыллар.

Ульяна Николаевна
Протодьяконова «Вочуот
Знага» орденэһын наҕа
раадалааһын туһунан
үөрүүлээх сурах Сылдан
наһаарыаһын түргэнник ти-
лэһэ көспүтэ. Ыһыр идэ-
лөөхтөрө, үөрэтэр ободо-
ро, төрөппүттэр ким
анаан-минээн дьыһтытар
күм көрсө түһээт үрдүк
правительственной наҕа-
рааданан ээрдэлээхтэ-
ринэ, тым сырын учуута-
а долгуһун: «Бэйэм да
билбэнкэ хаалдым. Ту-
гум иһин буолла» дии-
сэмэйдик хардарар, кэп-
сэтинни атын темага ула-
рыта сатыыр.

Ульяны Николаевна ага бастаан бу оркуулар үлэтин идариһатын тобуу сый ааһа оцуста. Этэххэ дөбөҥ, Вилбэт дьонно-сэргэ, учуутал үлэтин бастаккы эриирдэрэ мускуурдара, дьон-уот кыһалдата — барыта түгүллэн ылар ыарахан күһүрэрэ эмий бооллара. Билигин ол үксэ кыныгар. Ульяна Николаевна үөрэнэр бэртэ хэй кабинеты тэриннэ үлэтигэр кырата суох опыты муһкуунна, дьону сэргэни да кылга уолсаатылы булла. Оттон онно тиниэр суол хайда этэй?

Кини үерэтэр дьоруун, кабинетын туһунаа «Сага олох» хаһыат быһыл нулун тутар 28 күнүгүнүн нүөмэригэр толору суруллал турар, ононо хатылаабаштын.

Учугутал аңардас пред

детины эрэ быһымтынан улаһыыр, онон эрэ сыана- ланар буоллабына улахан кэбэс, кэрэгэй буолуо- лут. Кини, бастатан ту- рун, ой-санаа өттүнүн баай, ыраас буолууту үлэтисгэр ситиһинтин тө- рүөтүнэн буолара сэрба- ба суох.

ҮЛЭ ҮӨРҮҮТЭ

«В. тулаанах, жомолонор кините суох, байэтин маарын ийинэн үөрэххэ киһирэн тургээнинн үлэһи буолуон наада. Оттон Н. кырата бэрт, кини үлэтин кыайыа суоҕа, үөрэтир специалист буолара буоллар» диэн бэйиги биир кэлээтинбиги гэр Ульяна Николаевна маарыи оҕолорун дьылдаларын туһунан этитири билгээтэҕэ дээрэ чуолкайдык өйдүүбүн. Хас биирдии оҕото дьоллоох толору сайдымлаах буоларыгар баҕарар учуутал. Ол баҕа санаа туоларыгар кини утумнаахтык дьаныһан үлэтинир.

1978 сэмлэааха Ульяна Николаевна бизэ сэмлэаахыа сыраллаһан салай быт кылааһын үөрөһүүчүлэрэ орто оскуоланы бүтүрбүтүрө. Ханнык бадарар оскуолаа «чэпчэни» «үүчүгэй» кылаас днаа баар буолар, ол катта биһи-көрүү, үөрөхкө сыһыан эттүүн оннун бул. Сут кылаас. Оннун этэ б

Ульяна Николаевна кылааһа, учууталлар бэри-
баччаанна диэри умну-
бат, ахтар-саньыр кы-
даастара. Выпускной бие-
чэргэ бу кылаас уонна
Ульяна Николаевна аады-
рыгыгар үгүс үчүгэй, ист-
тин тыллар этилибиттэ-
ра. Выпускниктар үгүстэ-

ра производства үлэли
тахсыбыттара. Туох кистэ
тала кэллэй, «хотон үлэ-
тэ» диэн, оҥоһут үөрэх-
тээх иһин буолуон наа-
да» диэн уруккуттан ор-
дун хаалбыт өй-санаа са-
быдыала, онуоха эбиги
үлэлиир уонна өлөрөгү
усулуобунна быстах ыраа-
ктара үгүс күчүмүдэй
дэри үөскэтэаччилэр. Оло-
гу туоратымыга учуутал-
тан улахан сыра сыбаа-
үгүс өрүттээх нитэр-өйдө-
төр үлэ эрийдилэр.

Үерээнзэччиг оркуулаань
сүтэсэн барда да, учуу
таа мэнэ толомшут кур
дук буулааччы. Ол эрэ
ри Уялына Николаевна
үөрэтэн-нитэн талаарбы
оолоро үөрэхтээх дьон
буолан сир үрдүгэр баар
дьолу толору биллэлэри
гэр, тобо кыалларына
сайдыллаах, олоххо үгү
интэрестээх дьон бу
лалларыгар баварар. О
йуни ыраабын аахсыба
и околоругар ферма
бара сылдыара, үлэлэрин
олохторун, паники би

х наадыйар бон-
рын совхоз са-
ар түрүүрсара.

— Учуутал да нини да бешытынан уруккуттан бир саамай ыткытыр учууталым. Билгин ити саамам өсө улаатта. Олус сепко нафарадаланма, ама кини ыт бетадына, ким ылайы? Урокуучиларыгар наһаа кыямнылаах. Ону төрөтүт да, салааачы да бешытынан билэбин. Сельсоветка сиз өр көмгө үлээтчим. Ол тухары кини курдун малдын оёнуу итинн башпурудуугар аңаан-миһэн көпсөтүлөр, субэлэлөр учууталы адыады билдим,— дийэ Салаа сельсоветын исполкомун председатели В. П. Ваншев.

Үлээлзэбитин тогус сүлхтэн азыһыгар кылаас саайааччыта, сэттэттиг ағытзона начальнига, Кэлин методист учууталы. Билигин дыхтаалар сөөктөрүн чилиэнэ, наставник учуутал. Наставник! Хаймы-үйө. Отто ол төһөлөөх сыранан, иккөн кыһраахтарына хомуллан ситиһиллэбити үлээлзэбит, ол үлэттэ туһаммыт эрэ дьон толоргутун өйдүүлэрэ, билэрэ буолуо.

Учуутал—бу бары өс-
түнөн инники илээччи
сырдыгы, көрөни тарба-
тааччы. Ол үрдүк закон-
дуксий—улахан дьол.

И. ЯКОВЛЕВ.

«БҮГҮН КЫЛААБЫНАА ОСКУОЛАҖА
ҮӨРЭТНИ, ҮЛЭБЭ УОННА СИЭРГЭ-МАЙ-
ГЫГА НИТИИ ХААЧЫСТЫБАТЫН ҮРДЭ-
НИИ, УЧУУТАЛЛАР УОННА ҮӨРЭНЭЭЧ
ЧИЛЭР ҮЛЭЛЭРИН ТҮМҮГҮН СЫНА-
ЛААБЫНГА ФОРМАЛИЗМЫ ТҮӨРА-
ТЫ, ҮӨРЭНИИ ОЛОБУ КЫТТА СИВЭЭ-
ЫН ДЫНГНЭЭХ ДЫМАЛАТЫГАР БӨ-
БӨРГӨТҮҮ, ОСКУОЛА ОВОЛОРУН ОБ-
ЩЕСТВЕННАА ТУҖАЛААХ ҮЛЭБЭ БЭ-
ЛЭМНЭЭНИИ ТУПСАРЫ БУОЛАЛЛАР.
МАННА БЫҖААРЫЛЛААХ ОРУОЛУ,
БИЛЛЭН ТУРАР, УЧУУТАЛ ЫЛАР».

Д. И. БРЕЖНЕВ

КУНДУТУК САНЫЫБЫТ

Саргыдлах сайнаммыт, нөмүс күнүмүт ааһа охсонноо кыралалых кыһыммайт субу чугаһаан кэлэ, Оскуолалар олбуордара эмнэ одо аймах сыгычыман туолла. Бу күнү мин оҕом Рома барыа долгуһан күүүштэ. Кичи быһыла оскуола боруогуу өн бастаан атыллаата. Оҕом мин үөрэммит оскуолалар—Алма орто оскуолатыгар киирдэ.

Бийнл бичигт огуулабын аймаллыгын 50 сн-ын туслар. Үйэ анарын усталах туоратгар минн үгүс үтүккөннөх учууталлар үлээлэгитгэрэ, албэх эдэр ыччаты билингв-көрүүгэ ухунбутгара, алын ололтообутгара.

Мийн зангийнг үгүүлэлд Михаил Дмитриевич Неустроев билигнэ бичуулгаах сийнхаларна оло-
рор. Кийн билигнэ бастамь буухубалартан сага-
лаан билин мунгун билигнэ кийн эйтэтгэр сар-
дабига. Кийн уруонгарын, эпит талларын били-
гн, үөрөнэччилэрэ, билигнэ да мүдүтүн санын-
биг, ахтайбиг.

Үрдүнү ылаастарга Иван Еремеевич Савин, Вадимья Михайловна Сергеева үгүстүк сыралатан үөрөншпитерин кийилин амаарх - сыһаанларын олоххо сулуу буларбатыгар көмөлөспүттэрин ум публассыт.

Күндү үзүүтталларбытын кишилер профессиональ-
най быраанын кызыктарынан истингик эбэрделин-
бүт, дылуу-сорууну, туйгун доруобуйаны бабарабыт

Сөбүрүйбэт
төлөнү
күөдүүтээччи

Х АТЫЛЫ орто оскуо-
латын пионерский
дружината бийр дойду-
лаахтара Егор Дмитри-
вич Догордунов аатын
сүгэр. Кини 83 чидиэ-
нээх. Пионерский этэ-
рэттэр герой комсомолец-
тар Александр Матросов,
Филипп Лобанов, герой
пионердар Леся Голиков,
Сима Сергеев ааттарын
сүгэллэр. Бу ааттары
ылар иһин киһилэр сыра-
лаахтык охсуспуттара.
Билигин I этэрээт плана-
та бастаки космонавт
Юрий Гагарин аатын
ылар иһин үлэлиир.

Дружина бары үлэтин совет салайар. Пионер сый хос эдэр ленинцтөр бойобуой сорукуртар быһаарсар, дүүүллэлэр штабтарынан буолла. Мантан араас методическай сүбэлэри ыылаххын дойду пионердарын олохторун билсэххин, оскуола олохун туһунан сибидиэнньэлэри эмиэ булуоххун сөп. Оройуонга пионерскай хостору баруунытталлыбытыгар бу хос бастаки мизэстэни ылдыта.

Пионердар одолсто-
манна олус нэтрэгэниэй
диак тариллар. Ол дружи-
на бүтүүнүн, пионерский
баһаатайдар үлэлэрин тү-
мүгүнэн буолар. Тэрэвэр-
дэр баһаатайдарынан үү-
дүү кылаас үөрэнээччилэ-
р — комсомолцтар үлэ-
лиилэр. Оттон пионерда-
октябреноктарга баһаатай-
дыллар. Оскуола 32 ок-
тябреного — пионерский
дружина бүтүүнүн шед-
тэвэр. Баһаатайдары нэ-
та старшай пионер-баһа-
тай Ульяна Николаевна
Атласова утумнахты-
дыарытанар, кинилэр
пионерский үлэ мында-
рыгар уһууар.

[illegible]

Пионердар сүүрч с
руктар — сэтгэмэлзэхи
үерзини. Е. Догордур
батын дружина пионе
дарын агардара «5» у
на «4» сманаларга үер
нэлэр, 5 оёо кылааст
рын нзар «туйгун» сы
наларынан бүтэрбиттэр.
Дружина советни пред
дателэ Ваня Ефимов В
тун Союстаары «Ор
нок» лаазырга сыны ат
кэлээ.

Пионердар — интернационалистлар. Манна «Искренне» деген Интернациональней догдордошуу дууба (ИДК) ситиб дээхтик үлөһүр. Кининин 8 секцияда пионердар бары дьарыска катталар. Секциялар үлөһүрүн ИДК совета салайар. Билгэ күүстэ секция салааччыларын уонна

(Всугуутун 4-с сүр. нэг)

А. ПОПОВА

М. ДЬЯЧКОВСКАЯ.

НОРУОТУ УТАРЫ ЭКОНОМИЧЕСКАЙ ПОЛИТИКА

Президентийн баста-
ны хүннэрээр Р. Рейган
америкийн телевизид
нэгэн тал этгиртэр, бэ-
нэтэ бэлтгэлтэйн кур-
дук АХШ экономикатын
«дүүнү нуруус хартын-
тан» урууһудан көрдөр-
бүтэ. «Биһиги, — дэбэтэ
күнн, — «улуу депрессия
хүннэттэн саамай ула-
хан экономическай сата-
райыга нэтиллэбэтэ».
Президент итн 1980
сыллаахха 12,4 быры-
лаанга тэтигээр тэти-
нээхт инфляция, үлэтэ
суохтар сэттэ мөлүйүн
нээх армиялара баарын
түмүгэр деловой актив-
ность мөлтөбүн, бюджет
дефицитин, государствен-
най нэс баһархайын туһу-
нан ээбин, дэн быһаа-
ран биэрбэтэ.

Ол киниттэн сотору
буолан барин Рейган бэ-
лэтин «экономиканы чэб-
дигирдэр» программатын
боочойбута. Кини ис хо-
лоонунан, бастатан ту-
ран, сүрүннээн монопо-
лиялартан цолуоттары
настатын суотутар про-
мышленеска капитал
угуулуутун улаатыннара-
ры сэттэин, иккиннээн,
федеральной ороскуотта-
ры сарбийы суолууан
инфляцияны үүнээбин
тэтигээбин буолаллар.
Ол, правительство суот-
таньмытынан, бюджет де-
фицитин ачатыгыга тээр-
дин сеп этэ. Ол эрээр
американский правитель-
ство итиннэхэ байыаннай
ороскуоттары эмиссэ—40
миллиард долларынан—
улаатыннанын көрбү-
тэ. Ити ороскуоту 1982
сылга 220 миллиард дол-
ларга тээрдин былаан-
намыта. Онон сибээс-
тэи үтүс экономистар пра-
вительство дыйыларга
утирыта турсар өрүттэх-
тарин мыйбэттара. Оңто
да суох сэмэй социаль-
кай программаны сарбы-
лан, ону кытта тэтигэ
оңто да суох баһархай
байыаннай ороскуоттары
үлүннөрөн бюджет дефи-

цитин ачатыахха сатам-
нат эбэт.

Дэ уонна кырдык,
1982 сылга бюджет де-
фицитэ барылламмыт
42,5 миллиард онугар
60 миллиард доллартан
ордуоа дэн иһитиннэ-
рин күөрэс гыммыта.
Специалистар «Рейган

**Аан дойду
ТЕМАТЫГАР
БЭСИЭДЭ**

экономическай хамаанда-
та» экономикна объектив-
най сокуоннарын билбэт
итиннэс дойдуну түгнэс-
тинтэ тээрдин иһэр дэһэн
кэпсэтэр буолбуттара.
Дьякенин конгресска
эмнэ иһиллэн барыта.
Онон Уруг дэн
компетентнай суох поли-
тикатын утары, демокра-
тическайдар арэ буолба-
на, Рейган республикан-
скай партиятын предста-
вителлэрэ эмнэ дьордой-
буттара.

Рейганга саамай хо-
холтолоох «кэбиннэи»
«чэбдигирдин» програм-
матытан сотору буолаат
калэбэт промышленнай
уонна финансовай эргим-
тэлэр позициялара буол-
бута. «Рейган экономи-
ческай политика итэ-
литтэн толору тарьыта».
— дэн бэлэтигээтэ бодон
бизнэс органа «Уолл-
Стрит джорнал» хайыат.
АХШ деловой эйгэтэ то-
до дыкенигэр өйдөнөр.
Бу дьыл бастакы кварта-
лыгар национальный бо-
родуукта элбэхтэжэр, 1
бырыһыантан ордуунаан
арыһаата.

Итиннэи усулуобуйа
Рейган нефтлюй уонна
атын корпорацияларга
бизнэс холуомна чэпэ-
тиллэртэн аккаастанарын,
инфляция кылаабынай тө-
рүтүнүн буолар аһары
улахан байыаннай орос-
куоттары сарбийыгыга
кирэрин дуу, эбэтэр
бюджет гражданскай ис-
татыйаларын, бастатан

туран социальная каады-
рыларга, үбүлэһини өс-
сө сарбыларын дуу бы-
һарыарытар тийэр.

Рейган балаһаи иһын
24 күнүгэр телевидени-
он этинтэ президент,
байыаннай-промышленнай
комплекс интэрнэстэригэр
көмүскээн иһин суолу-
нан барарга быһаарым-
мытын көрдөрлө. АХШ
«батыллыгыт экономичес-
кай дэбэрэтигтэн өссө
да ороно илгинэ» бил-
лэн, «биһиги пробле-
маларбыт кэлэр нэдиэлэ-
гэ даһаны, кэлэр ийгэ
даһаны, кэлэр сылга да-
һаны, сымалыиэхтэрэ суо-
ба» дэн бэлэтигэи ту-
ран, кини ороскуоттары
конгресскаан урут бигэ-
рэттиллэбит 35 миллиард
доллары таһынан өссө 16
миллиард долларынан
сарбылар туһууан бил-
лэрдэ. Сага сарбийыи сү-
рүннээн доруобуйа ха-
рыстабылын уонна со-
циальнай страхованины
үбүлэһини таарыйыада.
Правительственный дьа-
баллар, итин тэгэ, үө-
рэх уонна энергетика ми-
нистерстволарын, атын
бүтүн кээкс федеральной
искомстволары суох огор-
тоһуну көрөр. Ол түмү-
гэр государственнай сек-
торга үлэхир минстэлэр
ахсааннара өссө 75 ты-
һыһыччанан арыһаада.

Ол кэмнэ «бюджет су-
тэтэ» Пентагон интэрнэс-
тарин таарыйыа суога.
Чугастаагы сымаларга ити
ороскуоттар, сылаата 7-
лин бырыһыаннан үү-
нэн, астрономическай
суумага—1,5 триллион
долларга тээрдиитэх-
тара.

«Рейган политика
дойду кутуллаах пробле-
маларын быһаарыыга
тээрди суога. Инфля-
ция, государственнай бюд-
жетка ааспат-архпат тви-
инимэт буолуу хайаатар
даһаны производство со-
уруйуутугэр, ээтин-бас-
тыи долеуна саба халы-
һыһыгар уонна үлэттэн
сага маассабайдын үү-
рүүтө тээрдибэтэ» —
дэн этэр «Мирнал лиге-
дин бодон кэппэни бас-
тэс экономикна Д. Мод.

**Н. СЕТУНСКАЯ
(СССР)**

Аан дойдуга саамай хотуту Красно-
дарскайдаагы чэй дыргыл сытынан,
үчүгэй амтаниаарыан кытархай өгү-
дөн уратыланар. Кини Брюссельга бу-
дан ааспыт декустация аан дойдутаары
быһастаһаһаар биллэстэх цейлонскай
чэйи кытары бастакы бирини аһардас-
пыта.

Кубаньга чэйи үүннэриннэн Чернай
муора кытыгытаагы субтропик сий-
һыгэс балаһаһаар өлөрөр 13 совхоз-
тар дьарыктаналлар. Кинилэртэн бас-

таан-костөөн иһээччинэриги Дагомь-
скай совхоз булар. Бу совхоз планта-
циялара хайалаах сир 700 гектардаах
янын ыталлар. Онон искусственной
сигирдин иһымата туттуллар. Гектар
ахсыттан 43-түү центнер үүнүү хо-
муллар.

СНИМОНТАРГА: краснодарскай чэй
рекламата; Дагомьс бөһүлөк. Манна
совхоз рабочайдара уонна сулууспалаах-
тара өлөрөллөр.

СССР фотохрониката.

● Доруобуйа муннуга ҮРДҮК ХААЧЫСТЫБАЛААХ БОРОДУУКТА МЭНТИЭТЭ

Арыы сыхаһарын, үүт
комбинаттары үлэһиттэ-
рэ тус бэйэ гигиенатын
быраабылаларын төһө ту-
гуһалларэтигэн, кинилэр
доруобуйаларын, турулут-
тан өгөрөр бордодуукта-
рын хаачыстыбата бейнэ-
чы тутулуутаах. Ол иһин
кинилэр медицинскэй кө-
рүүнү баралтара булгуч-
чулаах.

Тус бэйэ гигиената ор-
дук улахан модьуйууну
иһиттэн туруорар. Тыны-
раһтар кылгас тына, ко-
рыллыбыт, өрүүтүн
ыраас буолуохтаахтар.
Үлэһит кини, атын
сирдэргэ салдын баран,
илини хайаан да сууну-
луохтаах. Онуоха бастаан
0,1 бырыһыаннаах хлор-
най известв суурадаһы-
ныгар илини сайганыл-
лар. Предприятие адми-
нистрацията дезинфекция-
лыр суурадаһынар
өрүү баар буолууларын
хлэччыйар эбэһинэстээх.

Иһин иригэрэн бааһы-
рыгыга — кутургуһа, аб-
сцесс, о. д. а. — ордук кут-

талаахтар. Бад тарбах
кыратын бааһырымта
үүт, иһиттэн өгөрүүлэр
бордодуукталар хаачысты-
баларын улаханьык буюр-
тулуур. Маньык тубалтэ-
га үлэһит бэрт турганик
врачка көрдөрөрө каада.
Сыхаха бейнэтигэр общес-
твеннай санитарнай акти-
вистар баар буолуохтаах-
тар.

Үлэһит тийэс эбэтэр
тынынар органнара ыал-
дыһыта эмнэ астанар ас-
ка буюрдулаах.

Үүт предприятиеһын
бары үлэһиттэри санитар-
най таһаһынан: бы-
лаатын, халаатынан,
халлаактарынан хааччыл-
лалара булгуччулаах.
Тимэх онугар булавка-
нан туһаныи, сизпка
арааһы хаалыи сымдыи
көтүллэмэт. Санитарнай
таһае мэлдэн ыраас бую-
дуохтаах. Ону дьэбэ ил-

дээр көтүллэмэт; үлэ-
һит сиртэ анал ыскаап-
тарга ууруллар. Рабочай
таһаһынан гуаленка сым-
дылар, бөбүүлэр, илини
сууһан арэ баран кэти-
лэр.

Спец-таһае санитарнай
таһастан уратытынан иһи-
ни тас буюрдулаах дьа-
һыларган көмүскүүр,
чуолаан, иһчээһинтэн.

Үүт предприятиелары-
гар үлэһин иһирээччилэр,
бастатан туран, медицин-
скэй көрүүнү барыахтаах-
тар, үлэбэ ол арэ кэп-
ниттэн ылыллыахтаахтар.
Үлэһит сымстыганнаах ыа-
рыһан ыалдыһытын
биллэ да тута врачка
көрдөрөр эбэһинэстээх.

Омос иһиттэххэ, туох
да уустуга суох көрдө-
буллар. Оттон кинилэр
чуолкайдык тутуһуллал-
ларытан үлэһит, кини
огорон таһаарыт бор-
дуукталарын туһанаачы-
лар доруобай буолууларга
тутулуутаах.

**С. РЕПНЕВА,
младшай
научнай үлэһит.**

Хайыат аһаһы нүөмэрдэрэ 1981 снл алтынны
7 күнүгэр, сэрэдэбэ, тахсыахтара.

Редантор А. Е. ЧИЧИГИНАРОВ.

Райсовет исполнотун культураһа отдела,
профсоюз райкома, народнай театр коллекти-
на театр үлэһитэ

СЛЕПЦОВА АННА ВАСИЛЬЕВНА

эдэр сааһыгар ыарахан ыарыһтан өлбүтү-
нэн боксонууһук көргөттэригэр, төрөһүттэри-
гэр кутурданнырын тээрдиэлэр.

«Сага олох» хайыат редакциятын уонна
оройуоннаһыи типография коллективтара,
ЫБСЛКС райкома, Чурапчы сельсоветын ис-
полкома инжениер, райкомол уонна ис-
полком чилиэвэ Слепцова Алексей Михай-
ловичка кини таптыыр кэргэсэ

СЛЕПЦОВА АННА ВАСИЛЬЕВНА

уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүтэн дириг-
ник курутууларын биллэрэллэр.

Таптыыр кыдыһыт, кэргэнии, иһэм, балты-
быт аймахыт

СЛЕПЦОВА АННА ВАСИЛЬЕВНА

уһун ыарахан ыарыһтан өлбүтүн, дириг-
ник курутууларын туран, билэр дьоммутугар,
аймахтарыһыгар иһитиннэрэбит.

Төрөһүттэргэ, кэргэһэ, кыһа,
убайдара, аймахтара.

(Бүтүүтэ. Иһин
3-с стр. көр).

дууп президентин мун-
вяхтара мытыллар. Ку-
лууп араас конкурстары,
нэдиэлэлэри, иһитиннэри
ыһтар. Бу кулууп база-
тыгар бейыл оройуон
эдэр интернационалста-
рын бастакы конферен-
циялара быһыллыбыта.

Дружина тигуруевца-
ра сэрин уонна үлэ вете-
раннарын шефталлэр,
совхозна, библиотеккада
эмнэ куруутун номоло-
лөллөр. Аһардас ааспы
үөрэх дьылгыгар кинилэр
120 тогул көмөбө тахсы-
быттара.

Иһин тэгэ пионердар
араас темаларга анал-
лаах нэдиэлэлэри, биз-
нэрдэри конкурстары,
бырааһыһыктыгы ыс-
таллар. «Ыам ыйдаагы
үлэ нахтата», «Гайдаро-

СӨБҮРҮЙБЭТ ТӨЛӨНҮ КҮӨДҮТЭЭЧЧИ

«едтар үлэһитлэр» дэн
маассабайһаары тэрийди-
лэр. Этэрэстэринан
«Урун лады» шахмат
турнира, Одьулуун пио-
нердарын кытта табаа-
рыстыи көрсүһүү, кы-
лаастар иһин ардылары-
гар нүрүхтэһинилэр эмнэ
мытыллыллар.

Пионерга ылыи, ком-
сомолга кинрин, октяб-
рок буолуу курдук ордук
суолталаах дьаһаллар
Комсомольскай албан аат
музейыгар ытыллыллар.
Пионердар бу музейи
шефталлэр, үтүс өрүт-
тэх көмөнү өгөрөллөр.
Хатылы орто оскуола-
тыгар тийдэххитинэ,

старшай пионер-баһаагай
Ульяна Атласованы ха-
һаан да көрсүөххүт. Кини
онно сарсыардаттан кы-
һаанга дири үлэһит,
өбөлөр пионерскай саас-
тара умнууллубат көрө
түгөннэрдэх, туһалаах
буоларыгар ис сүрээһиттэн
бөһарар. Ол туһугар ки-
ни бейнэти биллэтин сым-
ламтата суох үрдэтигэр:
семинардар, курстар...
Магаданаагы пединсти-
тукаа кэтэхтэн үөрэнэр.

Ульяна Николаевна бэ-
йэтин туһтаах арэ үлэти-
ни мунурдаһаат. Өбөлөр
дэн өбөлөр, онон туту
оноруохтаахтарын төрө-
һүттэригэр сатаан элбэт-

тарин билэр буолан,
аһаан-иһээн кинилэр
дьоннорун кытта кэпсэти-
һэрин сөбүлүүр. Ону та-
һынан оскуола уонна из-
дэһик иһинэн таһылар
общественнай үлэлэргэ
активнайдын кыттар. Бо-
һуөлөгс туһаарыыга, об-
щественнай суоһу ысты-
гыи тэрийинтэ буолар су-
буотунньуктар кинитэ
суох барбаттар. Онуоку
иһин биһиги үтүөһүннээх
интэһичибит Ульяна Ни-
колаевна.

Дьулуурдаах, кыһам-
нылаах үлэһит өбөлөр-
тон эмнэ онугу ирдин.
Дэ ол иһин кини үлэтин
көрбүт, билсэбит дьон
бары биһириниллэр.

**М. СИВЦЕВА,
пионердар
оройуоннаһаары
дьыллэрини директор.**

БИНИГИ ААДЫРЫСПЫТ: почтовая индекс 678700. Чурапчы с.
Марк Марко ул., 12. ТЕЛЕФОННАРЫТ: редактор—21-395, аһаһаар—
21-495, уопсай — 21-508.

«Сага олох» («Новая жизнь») — орган Чурапчинского
райкома КПСС и районного Совета народных депутатов
Якутской АССР.